

Research Paper

Analysis of Conceptual Metaphors in the Positions of the Iranian Leader towards Israel after October 7, 2023

Seyed Morteza Hafezi¹ Seyed Imam Razavi² *Seyed Amir Niakooee³

1. Postdoctoral Researcher in Political Science, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran
2. Adjunct Professor of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
3. Associate Professor of Political Science, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

DOI: <https://doi.org/10.22034/ipsa.2025.545>

Receive Date: 21 March 2025

Revise Date: 26 May 2025

Accept Date: 14 June 2025

©2021 by the authors, Licensee IPSA, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

Political language, especially within the context of conflict, has long served as a vehicle for representing power, legitimizing actions, and shaping public perceptions. Among its most potent tools, conceptual metaphors play a foundational role in structuring discourse and framing complex political realities. Far from being mere literary devices, metaphors function as cognitive mechanisms through which individuals comprehend and navigate the social and political world—particularly in conflict-ridden settings where metaphors serve as strategic instruments for constructing identities, delegitimizing the "Other," and articulating the position of the "Self" within narratives such as resistance. The longstanding conflict between the Islamic Republic of Iran and the State of Israel exemplifies such a discursive battleground in which language—especially metaphorical language—becomes a site for ideological contestation and symbolic struggle. The events of October 7, 2023, and their aftermath, created a new context for the rearticulation of this discourse. In response to these events, the speeches of Iran's Supreme Leader were saturated with compressed moral, theological, and political meanings, conveyed through a rich array of conceptual metaphors. Analyzing these metaphors—within the framework of Lakoff and Johnson's conceptual metaphor theory—offers a deeper understanding of how notions such as resistance, legitimacy, and enemyhood are constructed and communicated. More importantly, it reveals how metaphorical language operates as a strategic tool in political practice, emotional mobilization, and meaning-making. This study, grounded in cognitive linguistics, aims to examine the metaphorical system underlying the Supreme Leader's post-October 7 discourse and to illuminate the discursive mechanisms by which such language shapes political subjectivity and drives narrative formations in the Iran-Israel conflict.

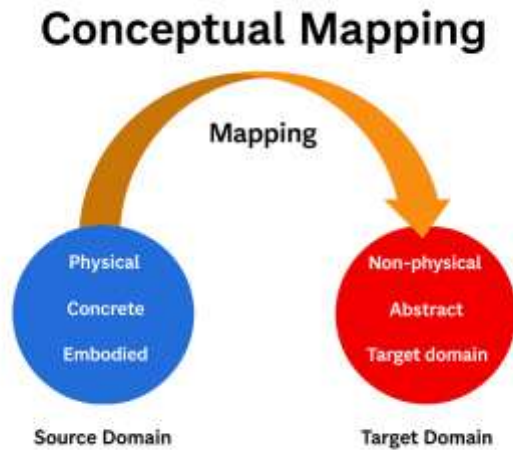
* Corresponding Author:
Seyed Amir Niakooee, Ph.D.
E-mail: niakooee@guilan.ac.ir

Methodology

Conceptual metaphor theory, first introduced by George Lakoff and Mark Johnson in 1980, represents a fundamental shift in understanding the role of metaphor beyond its traditional rhetorical and literary applications. Rather than being merely ornamental or stylistic, conceptual metaphors are considered integral to human cognition. They reflect the way individuals structure thought, language, and action by mapping knowledge from a familiar source domain onto a more abstract target domain. This theory positions metaphor as a central mechanism through which humans make sense of the world. In contrast to the classical view, which confines metaphor to the realm of poetic language and aesthetic expression, cognitive linguistics views metaphor as deeply embedded in the architecture of the mind. Conceptual metaphors arise unconsciously and pervasively shape our understanding of abstract concepts such as time, emotion, morality, and politics. The process of metaphorical mapping allows for the transfer of meaning between domains, with bodily and sensory experiences often forming the basis for understanding more complex or abstract ideas.

Conceptual Metaphor Mapping: From Physical and Embodied Experience to Abstract Target Domains

Within this framework, the metaphor is not an isolated figure of speech but a reflection of structured conceptual systems. It is through metaphoric projection that the mind aligns experiential structures, enabling reasoning about the unfamiliar in terms of the familiar. Each metaphor consists of a source domain, often rooted in tangible and embodied experiences, and a target domain, typically abstract and intangible. The mapping between these domains is partial but systematic, involving patterns of correspondence that give rise to metaphorical expressions in language. The theory also incorporates insights from neuroscience, particularly through the concept of embodied cognition. It emphasizes that mental processes are grounded in bodily experiences and interactions with the environment. The notion of primary metaphors, formed in early life through consistent associations between sensorimotor experiences and abstract concepts, underscores the embodied origin of metaphorical thought. Furthermore, the theory highlights the significance of neural mechanisms

such as mirror neurons in linking perception and action, supporting the idea that metaphor is not only linguistic but also neurological. This integration of linguistic, cognitive, and neural dimensions underscores the interdisciplinary nature of conceptual metaphor theory and its capacity to illuminate the foundations of human meaning-making. In sum, metaphor is seen not as a decorative aspect of language but as a cognitive tool essential for structuring human understanding across diverse domains of experience.

Results and Discussion

This study adopts a qualitative approach grounded in cognitive linguistics to analyze conceptual metaphors in the official statements of the Supreme Leader of the Islamic Republic of Iran following October 7, 2023. Data are collected from official sources and examined using Lakoff and Johnson's Conceptual Metaphor Theory across three levels: temporal, structural, and comparative. The aim is to uncover the underlying conceptual mechanisms of conflict and resistance discourse and to explore how these metaphors shape political narratives and representations.

1. The Zionist regime is on a path toward dissolution, and in the light of the faithful and admirable steadfastness of the people of Gaza, the occupying regime is melting away before the eyes of the world.

This analysis examines the statements made by the Supreme Leader of the Islamic Republic of Iran on June 3, 2023, regarding the "melting of the Zionist regime," with a focus on conceptual metaphors. The central metaphor portrays the Zionist regime as a mass of ice or a decaying structure that gradually melts under the persistent and radiant heat of the Gaza people's resistance. Terms such as "dissolution" and "radiance of steadfastness" metaphorically link physical concepts of disintegration, heat, and light with political notions such as resistance, the diminishing of power, and the collapse of a regime. At the structural level, the metaphors represent the occupying regime as unstable, while Palestinian resistance is depicted as authentic, natural, and life-giving. Temporally, the metaphor of melting suggests a gradual and continuous process in which time itself becomes a medium for the erosion of the occupier's power. On a relational level, the metaphor emphasizes a fundamental shift in the balance of power—where the spiritual and symbolic perseverance of the people of Gaza transforms into a force of change in the face of apparent domination. By creating a tangible and sensory image, this metaphor simultaneously conveys the defeat of the enemy and the endurance of the resistance.

2. The Zionist regime cannot conceal its monstrous and demonic nature in its assault on Gaza and the massacre of its people through deceit and feigned victimhood, nor can it attribute the courage of Palestinian youth and their intelligent strategies to non-Palestinians through baseless rhetoric.

This text analyzes Ayatollah Khamenei's statements on the Zionist regime through the lens of conceptual metaphors, particularly within the dualistic framework of divine versus demonic forces. In this narrative, the Zionist regime is depicted as a demonic and monstrous entity attempting to conceal the truth of its crimes through deceit and false victimhood. However, this effort is ultimately futile, as truth is portrayed as a stable and tangible phenomenon that cannot be permanently hidden. Metaphors such as "monstrous face," "demonic nature," "lying," and "nonsensical speech" characterize the occupying regime as evil, deceptive, and inhuman. In contrast, the Palestinian people are presented as symbols of courage, resistance, and intelligence. Structurally, these metaphors frame the Israel-Palestine conflict as a moral battle between good and evil. Temporally, they emphasize the regime's ongoing and cyclical attempts to distort reality. Relationally, the metaphors influence public perceptions and shape global discourse surrounding the conflict. Ultimately,

these metaphorical constructions highlight the asymmetry of power, casting the Zionist regime as an oppressive and deceitful force, while elevating Palestinian resistance as a transformative and morally superior response. These metaphors not only expose injustice but also redefine the global narrative of the conflict.

3. When oppression and crime exceed all bounds, when savagery reaches its peak, one must expect a storm.

In Ayatollah Khamenei's metaphorical discourse, the Zionist regime is depicted through powerful conceptual metaphors such as "predation," "storm," and "oppression as pressure." Israel is portrayed as a predatory beast—wild, merciless, and driven solely by the instinct to devour its prey, likening its treatment of Palestinians to a savage animal ripping apart its food. This metaphor frames Israel as a brutal predator devoid of empathy or dialogue, while Palestinians appear as innocent victims, symbolizing a moral dichotomy of hunter and hunted. The metaphor extends to the Arab-Israeli conflict, casting Israel as the ruthless hunter and the Arab world, especially Palestine, as the helpless prey, laden with meanings of victimhood, injustice, and moral superiority. The metaphor of the "storm" further intensifies the narrative. Oppression and injustice are imagined as accumulating pressures—like heat within a pressure cooker or a dark, swelling cloud—that eventually erupt into an uncontrollable, destructive storm. In this imagery, Palestine represents a vessel into which the heat of injustice is poured, and once the threshold is crossed, the eruption becomes inevitable. These metaphors collectively construct a temporal logic of escalation, where years of accumulated oppression culminate in a moment of violent rupture. Structurally, these metaphors articulate a gradual, irreversible trajectory of conflict, portraying injustice as a silent, growing force that transforms into a cataclysmic uprising. Relationally, they reveal the asymmetry between the powerful and the powerless, the oppressor and the oppressed, emphasizing the inevitability of collapse under the weight of sustained injustice. Ultimately, Khamenei's metaphors craft a narrative of moral resistance, portraying the Palestinian struggle as not only just but destined to prevail through a storm of righteous retribution. The imagery transforms political critique into a visceral moral allegory of retribution, endurance, and eventual liberation.

4. Behind the Zionist regime lies a front of evil ... the Resistance Front stands in defiance of it.

In this discourse, Iran's Supreme Leader employs the metaphor of the "Axis of Evil / Axis of Resistance" to frame the Israel-Palestine conflict as a struggle between good and evil—a powerful and culturally resonant dichotomy rooted in mythological, religious, and cognitive structures. Within this narrative, the Zionist regime is depicted as representing the "Axis of Evil"—a systematic force of corruption, oppression, and domination across the region. In contrast, the "Axis of Resistance" symbolizes a luminous, righteous, yet oppressed force that stands firm like a fortified bastion against such malevolence. This metaphor functions not only at a political level but also evokes deep emotional and moral connotations, inviting the audience to interpret the conflict in ethical terms. Temporally, it portrays an ongoing, historical confrontation between good and evil—an enduring struggle that remains unresolved, yet filled with hope for justice. Structurally, the metaphor articulates a stark contrast: a powerful, ruthless force backed by vast resources versus a relatively weaker, but morally upright and resilient resistance. At a relational level, the metaphor highlights the asymmetry of power, framing the resistance as a symbol of endurance and moral clarity amid overwhelming threat. Ultimately, the metaphor portrays an unequal yet idealistic battle—one that emphasizes unwavering resolve, perseverance, and the hope for eventual triumph over injustice. It constructs a narrative of resistance that is

not only political but existential and ethically charged, aiming to inspire solidarity and moral alignment with the oppressed.

Conclusion

This study, focusing on the role of conceptual metaphors in the statements of Iran's Supreme Leader regarding the Zionist regime after October 7, 2023, demonstrates that linguistic metaphors serve as fundamental tools in political discourse and meaning construction. Analyzing Ayatollah Khamenei's rhetoric through Lakoff and Johnson's conceptual metaphor theory reveals that metaphors such as "melting of the occupying regime," "the Dzusayrat monster," "axis of evil," and "storm of resistance" are not merely linguistic expressions but cognitive frameworks essential for meaning-making, identity formation, and delineation of moral and political boundaries. These metaphors intertwine religious, ethical, and political elements to redefine the "enemy," legitimize resistance actions, and clarify the Islamic Republic's role in the discursive struggle against Israel. In this framework, resistance transcends political strategy to embody a religious and moral commitment. The findings underscore the significance of metaphor in shaping public understanding of the conflict and resistance policies. Moreover, they highlight how metaphorical language influences the audience's subconscious cognition, fostering discourse cohesion, political mobilization, and shaping public opinion. By providing a cognitive-discursive analysis of the Supreme Leader's statements, this research offers a novel perspective on the dynamics of the Iran-Israel conflict discourse and emphasizes the critical role of language as a political agency tool.

Keywords: Conceptual Metaphor, Linguistic Politics, Resistance Discourse, Iran-Israel Conflict, Cognitive Linguistics.

References

- Eghbal, Hadis & Farzin Rad, Roya (2018). "Cognitive Metaphor Analysis in the Defensive Statements of the Supreme Leader," **Defense Policy**, No. 104, pp. 155-188. (In Persian)
- Bahār, Mehrdād (2012). **A Study on Iranian Myths (Part One and Part Two)**, Tehran: Agah. (In Persian)
- PourEbrahim, Shirin (2016). "The Metaphor of Jihad and Resistance in the Political Ideology and Discourse of the Leader: A Cognitive Approach," **Adabiyat-e Paydari [Resistance Literature]**, 8(15), pp. 127-146. (In Persian)
- Rezvī, Seyyed Iman et al. (2023). "Application of Conceptual Metaphor in Contemporary Cognitive Sciences as a Theoretical Framework for Understanding Political Thought Texts," **Methodology of Humanities**, Vol. 26, No. 114, pp. 91-105. (In Persian)
- Maskoub, Shahrokh (2015). **Introduction to Iranian Myths**, Tehran: Farhang-e Javid. (In Persian)
- Moniri, Seyyed Hashem & Seyyed Hossein, Aṭharī (2022). "Conceptual Metaphor

'Discussion is War' in the TV Debates of Iran's 2021 Presidential Election (Based on Lakoff-Johnson Theory)," **Political Science Research Journal**, Vol. 17, No. 2, pp. 207-241. (In Persian)

Charteris-Black, Jonathan. (2004). **Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis**. Palgrave Macmillan.

Derrida, Jacques & Moore, F. C. T. (1974). "White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy," **New Literary History**, Vol. 6, No. 1, On Metaphor (Autumn), pp. 5-74.

Feldman, Jerome A. (2006). **From Molecule to Metaphor; A Neural Theory of Language**, Massachusetts Institute of Technology.

Grady, Joseph Edward (1992). **Foundations of Meaning: Primary Metaphors and Primary Scenes**, A dissertation submitted in partial satisfaction of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Linguistics.

Kövecses, Zoltán (2015). **Where Metaphors Come From: Reconsidering Context in Metaphor**, Oxford University Press.

Kövecses, Zoltán (2005). **Metaphor in Culture, Universality and Variation**, Cambridge University Press.

Lakoff, G. and Turner, M. (1989). **More than Cool Reason; A Field Guide to Poetic Metaphor**, Chicago: The University of Chicago Press.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). **Metaphors We Live By**, Chicago and London: University of Chicago Press.

Lakoff, George and Johnson, Mark (2003). **Metaphors We Live By**, London: The University of Chicago Press.

Lakoff, George (1992). "The Contemporary Theory of Metaphor," To Appear in Ortony, Andrew (ed.), **Metaphor and Thought (2nd edition)**, Cambridge University Press.

Lakoff, George (1991). "Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify the Gulf War," **Journal of Urban and Cultural Studies**, 2(1), 59-72.

Lakoff, George & Turner, Mark (1989). **More than Cool Reason (A Field Guide to Poetic Metaphor)**, The University of Chicago Press, Chicago and London.

Mio, Jeffery Scott (1997). "Metaphor and Politics," **Metaphor and Symbol**, 12(2), 113-133. https://doi.org/10.1207/s15327868ms1202_2

Musolff, Andreas (2016). **Political Metaphor Analysis: Discourse and Scenarios**, Bloomsbury Publishing.

تحلیل استعاره‌های مفهومی در مواضع رهبر ایران در برابر اسرائیل پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳*

سید مرتضی حافظی^۱ ID، سید ایمان رضوی^۲ ID، سید امیر نیاکویی^۳ ID

۱. پژوهشگر پسادکتری علوم سیاسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

۲. استاد مدعو علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۳. دانشیار علوم سیاسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

لینک گزارش نتیجه مشابهت‌یابی: [https://www.samimnoor.ir/view/fa/SimilarityResult7?ItemID=8091361756/2%](https://www.samimnoor.ir/view/fa/SimilarityResult7?ItemID=8091361756/2%20.1001.1.1735790.1403.20.1.2.9)

20.1001.1.1735790.1403.20.1.2.9

چکیده

زبان استعاری، همواره در گفتمان‌های سیاسی به‌منزله ابزار قدرتمندی برای شکل‌دهی به ادراک‌ها، چارچوب‌بندی منازعات، و بسیج مخاطبان به‌کار گرفته شده است. در چارچوب منازعه ایران و اسرائیل، به‌ویژه پس از رخداد ۷ اکتبر ۲۰۲۳، سخنان رهبر جمهوری اسلامی ایران، سرشار از استعاره‌هایی است که به‌طور هم‌زمان، مفاهیم اخلاقی، الهیاتی، و سیاسی را در قالبی فشرده و پرشور به مخاطب عرضه می‌کند. این پژوهش، با تکیه بر نظریه استعاره مفهومی لیکاف و جانسون و در بستر زبان‌شناسی شناختی، مفاهیم استعاری موجود در مواضع آیت‌الله خامنه‌ای در برابر رژیم صهیونیستی را بررسی کرده است. استعاره‌هایی مانند «ذوب شدن رژیم اشغالگر»، «هیولایی دیوسیرت»، «جبهه شرارت»، و «طوفان مقاومت»، نه تنها بازنمایانگر مواضع سیاسی و ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران هستند، بلکه چارچوبی شناختی را برای درک کنش، هویت، و مشروعیت در این منازعه ایجاد می‌کنند. پژوهش حاضر تلاش کرده است تا نشان دهد که چگونه زبان استعاری، از طریق آمیختن عناصر اخلاقی و دینی با بیانی سیاسی، به سیاست‌ورزی رهبر جمهوری اسلامی شکل می‌دهد و نقش مؤثری در تکوین گفتمان مقاومت، بازتعریف دشمن، و برساختن معنای مشروعیت برای کنش‌های جبهه مقاومت ایفا می‌کند. یافته‌های این پژوهش، چشم‌انداز نوینی از تأثیر استعاره‌های مفهومی بر پویایی‌های گفتمانی و راهبردهای شناختی در منازعه ایران و اسرائیل ارائه می‌دهد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۰۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۲۴

نوع مقاله: پژوهشی

واژگان کلیدی:

استعاره مفهومی، سیاست‌ورزی زبانی، گفتمان مقاومت، منازعه ایران و اسرائیل، زبان‌شناسی شناختی

* نویسنده مسئول:

سیدامیر نیاکویی

پست الکترونیک: niakoee@guilan.ac.ir

* این اثر با حمایت مادی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور (INSF) برگرفته از ۱۱۷ طرح شماره ۴۰۳۵۸۸۸ انجام شده است.

مقدمه

استعاره، فراتر از یک پدیده زبانی، ساختاری بنیادین در سازمان‌دهی تجربه انسانی و فهم جهان پیرامون به‌شمار می‌آید. انسان‌ها از طریق استعاره‌ها می‌توانند مفاهیم انتزاعی و پیچیده را در قالب مفاهیم عینی‌تر و ملموس‌تر درک کنند. این فرایند شناختی، به‌ویژه در حوزه سیاست و گفتمان‌های منازعه‌محور، اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا، در چنین بسترهایی، استعاره‌ها ابزار کارآمدی برای شکل‌دهی به واقعیت، جهت‌دهی به افکار عمومی، مشروع‌سازی کنش‌های سیاسی، و بازتولید نقش‌های اجتماعی‌ای مانند مقاومت یا دشمن هستند؛ از این‌رو، استعاره تنها فنی زبانی نیست، بلکه کنشی شناختی و گفتمانی است که حامل دلالت‌های عمیق اجتماعی، ایدئولوژیک، و روان‌شناختی است (لیکاف و جانسون^۱، ۱۹۸۰؛ موسولف^۲، ۲۰۱۶). منازعه میان ایران و رژیم اسرائیل، یکی از پیچیده‌ترین و طولانی‌ترین تنش‌های منطقه‌ای است که نه تنها در ابعاد نظامی و سیاسی، بلکه در عرصه‌های فرهنگی، ایدئولوژیک، و معنایی نیز جلوه‌گر می‌شود. این منازعه، به‌ویژه از منظر گفتمانی، به میدان رقابت نمادها، زبان‌ها، و روایت‌هایی تبدیل شده است که در قالب آن هر طرف سعی می‌کند هویت خود را تقویت و دیگری را به‌عنوان دشمنی مشروع و غیرانسانی بازنمایی کند. در این چارچوب، استعاره‌ها نقش بسیار مهمی در شکل‌دهی به این روایت‌ها و چارچوب‌بندی منازعه ایفا می‌کنند.

استعاره‌ها به‌عنوان ابزارهای شناختی و زبانی، به طرفین امکان می‌دهند تا مفاهیم پیچیده‌ای مانند قدرت، ظلم، مقاومت، و فروپاشی را به زبان ساده‌تر و قابل‌فهم‌تری تبدیل کنند و از طریق آن‌ها، احساسات و واکنش‌های مخاطبان را جهت‌دهی کنند. در این فرایند، استعاره‌ها نه تنها بازتاب‌دهنده باورها و نگرش‌های سیاسی و ایدئولوژیکند، بلکه در تولید و بازتولید هویت‌های جمعی و تعریف نقش‌های سیاسی-اجتماعی‌ای همچون «مقاوم» و «ظالم»، نقش تعیین‌کننده‌ای دارند؛ از این‌رو، بررسی استعاره‌های به‌کاررفته در گفتمان رهبران سیاسی این منازعه، از جمله آیت‌الله خامنه‌ای، می‌تواند فهم عمیق‌تری از سازوکارهای معنایی، نحوه بسیج عاطفی و سیاسی مخاطبان، و چگونگی برساختن معنای مشروعیت و دشمن فراهم کند. این تحلیل‌ها به ما کمک می‌کند تا دریابیم که چگونه زبان و استعاره‌های آن، به‌مثابه

1. Lakoff & Johnson,

2. Musolff

ابزاری راهبردی، در سیاست‌ورزی و شکل‌دهی به روندهای منازعه، نقش آفرینی می‌کنند و چگونه می‌توانند تأثیرات گسترده‌ای بر جهت‌گیری‌های سیاسی و اجتماعی داشته باشند.

۱. پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش درباره تحلیل استعاره‌های مفهومی موجود در مواضع رهبر ایران در برابر اسرائیل پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳، بسیار محدود و نوپاست و مطالعات اندکی، آن‌هم به‌طور غیرمستقیم، به این موضوع پرداخته‌اند که در ادامه به چند مورد از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

پوراابراهیم (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «استعاره جهاد و پایداری در گفتمان و ایدئولوژی سیاسی رهبر: رویکرد شناختی»، با رویکرد استعاره شناختی، مفهوم جهاد و پایداری را در گفتمان سیاسی رهبر انقلاب اسلامی ایران بررسی کرده است. تحلیل ۱۵ سخنرانی رهبر در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که استعاره جهاد، به‌عنوان استعاره کلان در زیرساخت مباحث سیاسی، فعال است و با ماهیت فرهنگی دینی خود، انسجام و انعطاف بالایی دارد. همچنین، استعاره‌های مرتبطی مانند «جهاد به‌مثابه فعالیت ثمربخش جنگ» و «سفر» از عناصر مهم این گفتمان هستند.

اقبال و فرزین‌راد (۱۳۹۷)، در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل استعاره‌های شناختی در بیانات دفاعی مقام معظم رهبری» با به‌کارگیری روش توصیفی-تحلیلی، استعاره‌های شناختی موجود در گفتمان دفاعی رهبر معظم انقلاب را تحلیل کرده‌اند. آنان نشان داده‌اند که استعاره‌های ساختاری و وجودی با مفاهیم اسلامی و فرهنگ بومی در بیانات دفاعی ایشان به‌کار رفته است که نقش مهمی در طراحی راهبردهای دفاعی ایفا می‌کنند. این استعاره‌ها، سویه‌های خاصی از معنا را برجسته کرده و در چارچوب گفتمان دفاعی اسلامی، قابل تحلیلند.

غفاری و صادق‌پور (۱۴۰۲)، در مقاله‌ای با عنوان «آمیزه عاطفه و استعاره در مدیریت کلان‌ارزشی جامعه؛ مطالعه موردی سازوکارهای گفتمان‌سازی رهبر انقلاب در شهادت قاسم سلیمانی»، با تحلیل گفتمان رهبری در ماجرای ترور سردار سلیمانی، نشان داده‌اند که رهبر انقلاب با بهره‌گیری هم‌زمان از عاطفه و استعاره، نوعی «مدیریت کلان‌ارزشی» را در رویارویی با بحران اعمال کرده است. آن‌ها سازوکارهای گفتمانی در بیانات و رفتار رهبری را با به‌کارگیری روش تحلیل مضمون، بازشناسی کرده‌اند. نتیجه این پژوهش بر نقش برجسته استعاره‌های معنابخش و احساس‌برانگیز در مدیریت افکار عمومی تأکید دارد.

محسن بختیار (۲۰۱۰)، در مقاله «بازنمایی‌های دیسپلماتیک دشمن در گفتمان سیاسی فارسی^۱»، پس از بررسی بازنمایی‌های توهین‌آمیز دشمنان در گفتمان سیاسی ایران، نشان داده‌اند که استعاره‌ها و تصاویر منفی درباره آمریکا، اسرائیل، و غرب براساس باورهای دینی و احساسات خشم شکل گرفته‌اند. همچنین، تأکید کرده است که این بازنمایی‌ها در راستای بی‌اعتبارسازی دشمنان نظام جمهوری اسلامی ایران به‌کار رفته‌اند.

هرچند مطالعات معناکاوی و تحلیل‌های زبانی و گفتمانی در حوزه تحلیل گفتمان رهبران سیاسی ایران، کم نبوده است، اما استفاده خاص از نظریه استعاره‌های مفهومی، تاکنون بسیار محدود بوده و حتی می‌توان گفت، تقریباً مغفول مانده است. این خلأ نظری، فرصت تازه‌ای را برای پژوهش فراهم می‌آورد تا (با بهره‌گیری از چارچوب استعاره‌های مفهومی) بازنمایی‌ها و سازوکارهای معنایی موجود در مواضع رهبر ایران در برابر اسرائیل پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ به‌گونه‌ای عمیق‌تر و نظام‌مند بررسی شود. به این ترتیب، نوآوری و برجستگی مقاله حاضر، در توجه ویژه به استعاره‌های مفهومی، به‌عنوان ابزار مؤثری برای شکل‌دهی به گفتمان سیاسی و تقویت هویت مقاومت است، که می‌تواند کمبود منابع مستقیم در این باره را تا حدی جبران کند.

۲. چارچوب نظری پژوهش

واژه "Metaphor" برآمده از واژه یونانی "Μεταφορά" است و در زبان لاتین از دو واژه "metaphora" و "translatio" برای اشاره به آن استفاده می‌شود (رضوی و دیگران، ۱۴۰۱، ۹۳). عبارت «استعاره مفهومی^۲» نخستین بار در سال ۱۹۸۰ توسط لیکاف و جانسون^۳ معرفی شد و به‌عنوان یکی از مباحث کلیدی معناشناسی شناختی مورد توجه قرار گرفت. این نوع استعاره با استعاره در سنت بلاغی^۴ متفاوت است و هدف آن، بازنمایی سازوکارهای ذهن و شناخت انسان است. معناشناسان شناختی، از جمله ترنر و لاکوف^۵، استعاره را ابزاری بنیادین برای فهم

1. Dysphemistic Conceptualizations of the Enemy in Persian Political Discourse
2. Conceptual Metaphor
3. Lakoff and Johnson
4. Rhetorical Tradition
5. Turner and Lakoff

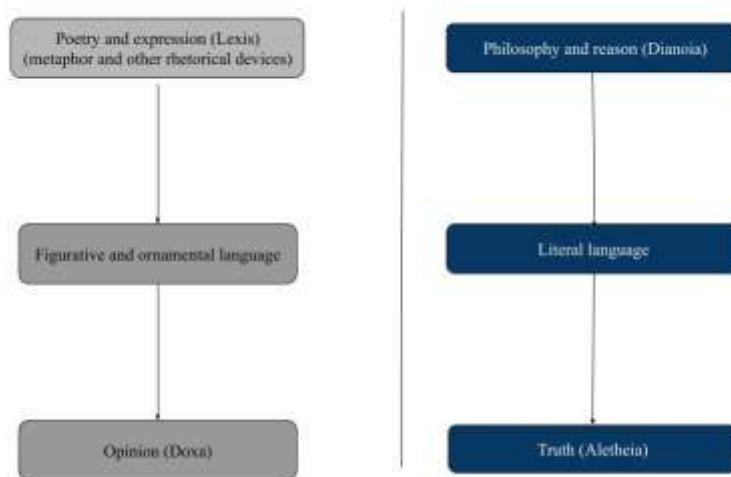
و تجربه جهان می‌دانند (لیکاف و ترنر^۱، ۱۹۸۹، ۱۳۳-۱۳۱). آن‌ها بر این نظرند که استعاره نه تنها در زبان، بلکه در ساختارهای بنیادین اندیشه و رفتار انسان نیز نقش اساسی دارد. به نظر آن‌ها، انسان پدیده‌ای را از طریق مفاهیم مرتبط با پدیده دیگری درک می‌کند، و به همین دلیل، بخش عمده نظام مفهومی ما، ماهیتی استعاری دارد. آنان استعاره مفهومی را دارای اصولی همچون یکسوگی نگاشت مفهومی، پنهان‌سازی و برجسته‌سازی، استلزام استعاری، و اصل تغییرناپذیری می‌دانند. لیکاف و جانسون در کتاب «استعاره‌هایی که با آن‌ها زندگی می‌کنیم» دیدگاه سنتی درباره استعاره را دگرگون کرده‌اند. آن‌ها نشان داده‌اند که استعاره، تنها آرایه‌ای زبانی نیست، بلکه بنیانی شناختی دارد که بر اندیشه، زبان، و کنش روزمره انسان تأثیر می‌گذارد. به نظر آن‌ها، نظام مفهومی^۲ ما، ذاتاً استعاری است و به گونه‌ای ناخودآگاه، مسیرهای فکری و رفتاری ما را شکل می‌دهد. استعاره‌ها، نه تنها نگاه ما به زندگی کنونی را می‌سازند، بلکه به انتظارات ما از آینده نیز جهت می‌دهند. لیکاف و جانسون تأکید می‌کنند که مفاهیم استعاری، حتی در جزئی‌ترین اعمال روزانه نیز حضور دارند. در نتیجه، شناخت سازوکار استعاره، برای درک واقعیت‌های ذهنی و تعامل اجتماعی انسان ضروری است. این دیدگاه، تحول بنیادینی در معناشناسی شناختی^۳ پدید آورد (لیکاف و جانسون، ۱۹۸۰، ۵-۳).

استعاره تنها در جایی وجود دارد که قرار باشد کسی، فکری را که در خود پنهان و نهفته است، به واسطه بیان، آشکار کند (دریدا^۴، ۱۹۷۲، ۳۲-۳۱). در این چارچوب، استعاره یک آرایه ادبی و ابزاری برای زیبایی‌آفرینی به کار می‌رود که عمدتاً خودآگاهانه (در تقابل با ناخودآگاه) و عمدی و دل‌خواسته (در تقابل با خودکار) است. این زیبایی‌آفرینی، در نتیجه یک نگاشت از یک حوزه (مبدأ) به حوزه‌ای دیگر (هدف) انجام می‌شود و در نتیجه آن، استعاره شکل می‌گیرد. در این دیدگاه — که آن را دیدگاه سنتی می‌نامیم — استعاره، تنها مربوط به حوزه ادبیات و خلق زیبایی است و در حوزه‌های فکری دیگر (فلسفه، علم، و حوزه‌های دیگر غیرمرتبط با هنر) وجود ندارد (و به نظر افلاطون، نباید حضور داشته باشد). تفکیک زبان تحت‌اللفظی و زبان مجازی که ریشه در دیدگاه‌های فلسفی افلاطون دارد، استعاره و آرایه‌های

1. Lakoff and Turner
2. Conceptual System
3. Cognitive Semantics
4. Derrida

ادبی دیگر را در قسمت زبان مجازی قرار می‌دهد که در آن، هدف، بیان چیزی است غیر از آنچه گفته (یا نوشته) می‌شود. می‌توان این تقسیم‌بندی سنتی را در قالب نمودار زیر نشان داد.

نمودار شماره (۱). تقسیم‌بندی سنتی زبان و حقیقت

به موازات تحولات زبان‌شناسی شناختی، نظریه معاصر استعاره، به‌عنوان یکی از ارکان اصلی این حوزه، مطرح شده است. این نظریه برای نخستین بار به‌شکل منسجم در کتاب «استعاره‌هایی که با آن‌ها زندگی می‌کنیم»^۱، اثر مشترک جرج لیکاف (زبان‌شناس شناختی) و مارک جانسون (فیلسوف)، ارائه شد. نقطه آغاز این نظریه، انتقاد به نگرش سنتی فلسفه و زبان‌شناسی درباره استعاره بود؛ جانسون بر این نظر بود که فلسفه کلاسیک، نقش اندکی برای استعاره در شناخت جهان قائل است، و لیکاف نیز با مشاهده گسترده‌تری کاربرد استعاره در زندگی روزمره، به تضاد آن با دیدگاه غالب زبان‌شناسی انگلو-آمریکن پی برد. این نویسندگان در آغاز کتاب تأکید می‌کنند که برخلاف دیدگاه رایج، استعاره، تنها یک ابزار زبانی نیست، بلکه به‌گونه‌ای اساسی با اندیشه و کنش انسان درآمیخته است. آنان تصریح می‌کنند که نظام مفهومی ما که بنیاد اندیشیدن و عمل کردن ماست - در ذات خود، ماهیتی استعاری دارد (لیکاف و جانسون، ۲۰۰۳، ۴). از دیدگاه زبان‌شناسان شناختی، میان عملکرد زبان و ذهن، پیوند عمیقی وجود دارد و همین پیوستگی، جایگاه استعاره را

1. Metaphors We Live By

در شناخت و معناشناسی برجسته می‌کند.

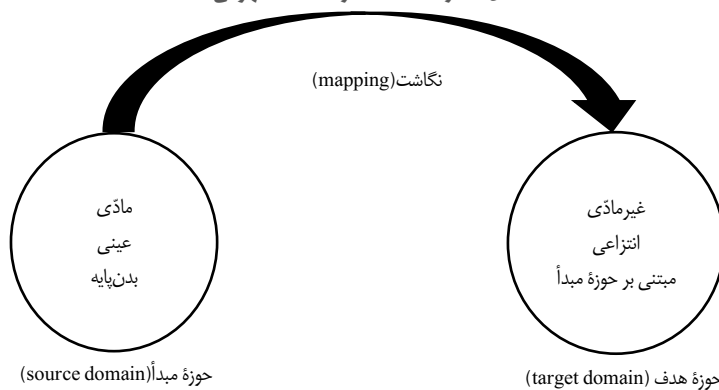
نکته مهم در این مرحله از تعریف استعاره، این است که به‌گفته لیکاف، برپایه نگاه زبان‌شناسی شناختی، استعاره را باید نگاشت میان حوزه‌ای در نظام مفهومی دانست [از این پس، باید گفت که] «عبارت استعاری به یک عبارت زبانی (واژه، گروه، یا جمله) اشاره دارد که تحقق سطحی چنین نگاشت میان حوزه‌ای است» (لیکاف، ۱۹۹۲، ۱-۲). به بیان زولتان کوچش^۱، این بدین معنا است که در رویکرد زبان‌شناسی شناختی، استعاره‌ها تنها به صورت فرعی، پدیده‌ای زبان‌شناختی به‌شمار می‌آیند. به بیان روشن‌تر، تنها دلیل حضور آن‌ها در زبان، حضورشان در اندیشه است و شایسته است که استعاره‌های زبانی را تداعی‌کنندگان نظام شناختی استعاره‌بنیاد بدانیم (کوچش، ۲۰۰۵، ۸). در همین راستا، لیکاف، واژه‌ها را خبررسان فهم عمیق استعاری می‌داند؛ به این معنا که واژه‌های استعاری، تنها از فهم عمیقی که ماهیتاً استعاری است، خبر می‌دهند (لیکاف، ۲۰۱۸، ۸۲). این به آن معنا است که عبارت‌های استعاری زبانی، تجلی بیرونی زبانی است که جمله‌ها را به هم پیوند می‌دهد و نظام‌هایی به نام استعاره‌های مفهومی را تشکیل می‌دهد (منیری و اطهری، ۱۴۰۰، ۲۲۱). بر این اساس، استعاره یک امر عادی است که همیشه در زبان ما و برای اندیشیدنمان به بسیاری از چیزها حضور دارد و استعاره‌های موجود در زبان، خود را با این شیوه اندیشه، سازگار می‌کنند (لیکاف، ۲۰۱۸، ۷۲).

زبان‌شناسی شناختی نیز مانند نظریه استعاره‌های زبانی بر این نظر استوار است که برای فهم بهتر عملکرد استعاری نظام مفهومی باید اجزای آن را شناخت. این اجزا عبارتند از: حوزه مبدأ، حوزه مقصد یا هدف، و عمل نگاشت^۲. در نظریه استعاره‌های مفهومی، حوزه مبدأ و حوزه هدف، دو قالب ذهنی هستند که همراه با مجموعه‌ای از ارتباطات مفهومی و نگاشت‌ها به هم مرتبط می‌شوند (کوچش، ۲۰۱۵، ۲). حوزه مبدأ، حوزه‌ای است که از موضوع‌های مادی و عینی تشکیل می‌شود و ریشه در تجربه‌های جسمانی یا اجتماعی دارد. این حوزه، از این جهت که در تجربه‌های روزمره، جسمانی، و عینی ما ریشه دارد، مبنایی برای فهم حوزه مقصد یا هدف است. حوزه مقصد یا هدف که اهمیت استدلال استعاری^۳ در آن است، مفاهیم منبع برای استدلال کردن را در خود دارد (لیکاف و جانسون، ۲۰۰۳، ۲۶۶). حوزه مقصد، معمولاً انتزاعی است و

1. Zoltán Kövecses
2. Mapping
3. Metaphorical Reasoning

بر مبنای شاکله کلی حوزه مبدأ قابل فهم است. افزون بر این، نگاشت استعاری، چندگانه است؛ [یعنی] در آن، دو یا چند عنصر به دو یا چند عنصر دیگر نگاشت می‌شود. انتخاب این امر که یک حوزه مبدأ مشخص با چه حوزه مقصدی هم‌آیی داشته باشد، از طریق مبانی تجربی مشخص می‌شود؛ به این معنا که برخی از تجربه‌های جسمانی، تعیین‌کننده چستی و کیفیت نگاشت بین حوزه مبدأ و حوزه مقصد هستند.

شکل شماره (۱). ساختار نگاشت مفهومی

نگاشت‌های استعاری، بخشی اساسی از استعاره‌های مفهومی هستند که به نظر اندیشمندان علوم شناختی، این نگاشت‌ها در مغز رخ می‌دهد و در گفتار یا نوشتار نمود می‌یابد. این مبانی شناختی استعاری در دستاوردهای علوم عصب پایه شناختی نیز قابل مشاهده است و همین تلاقی با جدیدترین دستاوردهای علم عصب‌شناسی، بر اهمیت نظریه جدید استعاره افزوده است. یکی از مشهورترین مباحث مطرح در نظریه نورونی زبان، بحث نورون‌های آینه‌ای^۱ است. بر اساس نگاه فلدمن^۲، اهمیت استعاره در نظریه نورونی زبان^۳ به این سبب است که همه مفاهیم فرهنگی، انتزاعی، و نظری، معنای خود را به کمک نگاشت، از طریق استعاره، بر مفاهیم تجربی جسمانی^۴ به دست می‌آورند (فلدمن، ۲۰۰۶، ۱۹۹). بر این اساس، نظام استعاری، در قالب استعاره‌های اولیه، در جسم ما ریشه دارد. نخستین بار، جوزف ادوارد

1. Mirror Neurons
2. Feldman
3. Neural Theory of Language
4. Embodied Experiential Concepts

گرادی^۱ به موضوع استعاره‌های اولیه، توجه ویژه‌ای نشان داد. به نظر او، استعاره‌های اولیه، دارای همان ساختار شناخته‌شده تفکر استعاری هستند. نکته قابل توجه این است که مفاهیم منبع^۲ در استعاره‌های اولیه، دربرگیرنده مضامین و محتواهایی است که به ادراک و احساس فیزیکی وابسته‌اند (مواردی چون احساس خارش، درک شکل، سنگینی و فاصله و تشخیص حرکت). همه این تجربه‌ها، شامل ادراک مستقیم ویژگی‌های بدن یا محیط ماست (گریدی^۳، ۱۹۹۷، ۲۶). براین اساس، مفاهیم منبع اولیه با این مفهوم (محتوای تصویر) مشخص شده‌اند. در مقابل، مفاهیم هدف اولیه (مانند مشابهت، شادکامی، و رسیدن به اهداف) فاقد محتوای تصویر هستند. آن‌ها ادراک‌های مستقیم از جهان نیستند، بلکه پاسخ‌ها یا واکنش‌هایی به یا به زبان ریاضی، عملیات یا فعالیت‌هایی بر روی—ادراک‌های ما از جهان هستند (گریدی، ۱۹۹۷، ۲۶). به این معنا که این حوزه هدف، مستقیم و بی‌واسطه درک نمی‌شود، بلکه نیازمند واسطه‌هایی برای معنادار کردن است. در دیدگاه نرونی زبان، استعاره‌های اولیه، نتیجه یادگیری تداعی گرایانه به‌شمار می‌آیند و بر اهمیت بدنمندی در نظریه استعاره تأکید دارند (فلدمن، ۲۰۰۶، ۲۰۰). بدنمندی با تأکید بر پیوند بدن و ذهن در تعامل با محیط نشان می‌دهد که شناخت، فهم، و اندیشه انسانی از خلال تجربه بدنمند شکل می‌گیرد. برخلاف دیدگاه دوگانه‌گرای دکارتی، فرضیه بدنمندی بیان می‌کند که ذهن از دل بدن و تعاملات حسی-حرکتی با جهان فیزیکی و فرهنگی پدید می‌آید. نظریه نرونی زبان، بخشی از سنت نظریه‌های مدرن استعاره است و نقش بنیادین بدن را در ساختار ذهن و زبان برجسته می‌کند.

نحوه چارچوب‌بندی یک منازعه از طریق استعاره‌ها، تأثیر عمیقی بر امکان‌پذیری حل آن دارد. استعاره‌ها، نه تنها شکل‌دهنده برداشت‌ها از واقعیت هستند، بلکه می‌توانند تعارضات را تحکیم یا تضعیف کنند.

• تحکیم مواضع و انسداد معنایی^۴: استعاره‌ها با بازتولید روایت‌های غالب و تقویت باورهای پیشینی، امکان مصالحه را کاهش می‌دهند. هنگامی که هر یک از طرفین، ناچار به پذیرش

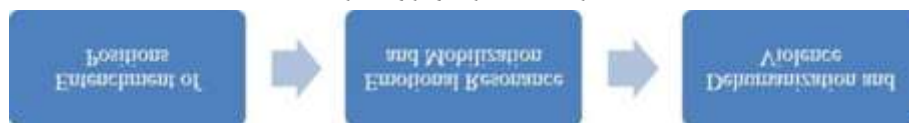
1. Joseph Edward Grady
2. The Source Concepts
3. Grady
4. Entrenchment of Positions

نگاشت‌های مفهومی طرف مقابل باشد، توافق دشوارتر می‌شود (ميو،^۱ ۱۹۹۷). در بافت منازعه ایران-اسرائیل، استعاره‌های متقابل، مانند «خانه» یا «سرزمین مادری»، منازعه را به جدال تملکی تمام‌عیار تبدیل می‌کنند. رهبر ایران نیز در مواضع پس از ۷ اکتبر، با بهره‌گیری از استعاره‌هایی مانند «غده سرطانی» یا «مستکبر جهانی»، موقعیت اسرائیل را به‌عنوان یک تهدید مطلق و فاقد مشروعیت به تصویر می‌کشد؛ امکان گفت‌وگو یا شناسایی متقابل را کاهش می‌دهد.

• **طنین عاطفی و بسیج‌گری سیاسی^۲:** استعاره‌ها با تحریک عواطف ریشه‌دار، نقش فعالی در بسیج افکار عمومی ایفا می‌کنند (چارتریس-بلک^۳، ۲۰۰۴)؛ برای نمونه، در گفتمان اسرائیلی، توصیف فلسطینی‌ها با استعاره «تروریست»، تصویری از تهدید وجودی و فوریت واکنش امنیتی را القا می‌کند. در مقابل، رهبر ایران با بهره‌گیری از استعاره‌هایی مانند «اشغالگر»، «شیطان بزرگ» یا «مقاومت اسلامی»، احساس خشم، ستم‌دیدگی، و الزام به ایستادگی را فعال کرده و چارچوبی احساسی و آرمانی برای سیاست‌ورزی در برابر اسرائیل ترسیم می‌کند.

• **از انسانیت انداختن و مشروع‌سازی خشونت^۴:** استعاره‌ها می‌توانند به خلع انسانیت طرف مقابل بینجامند و بستر مفهومی اقدامات خشونت‌آمیز را فراهم کنند (لیکاف، ۱۹۹۱). استعاره‌های جانورگونه، مانند «مار» یا «آفت»، با نسبت دادن ویژگی‌های تهدیدآمیز یا مزاحم به طرف مقابل، او را از شمول قواعد اخلاقی خارج می‌کنند. در مواضع رهبر ایران نیز چنین فرایندی قابل مشاهده است: «اسرائیل، نه یک دولت، بلکه «رژیم جعلی» و «غده سرطانی» است که باید «ریشه‌کن» شود». این زبان استعاری، نه تنها مشروعیت اسرائیل را انکار می‌کند، بلکه الگوی کنش انقلابی یا حتی تهاجمی را به‌عنوان پاسخ طبیعی و مشروع، صورت‌بندی می‌نماید.

شکل شماره (۲). استعاره‌ها و بازتولید تعارضات

1. Mio
2. Emotional Resonance and Mobilization
3. Charteris-Black
4. Dehumanization and Violence

۳. روش پژوهش

هدف پژوهش حاضر، شناسایی و تحلیل مجموعه‌ای از سخنان و مواضع رسمی رهبر جمهوری اسلامی ایران از تاریخ ۷ اکتبر ۲۰۲۳ به این سو است. در این راستا، سخنان رهبر ایران از منابع رسمی و معتبر، از جمله پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای و پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری استخراج شده‌اند؛ منابعی که مواضع رسمی رهبری در قبال منازعه ایران و اسرائیل را به گونه‌ای جامع و دقیق ارائه داده‌اند. این پژوهش با رویکردی کیفی و مبتنی بر زبان‌شناسی شناختی انجام شده و تمرکز اصلی آن، بر تحلیل استعاره‌های مفهومی در گفتمان رهبر جمهوری اسلامی ایران است. هدف، فهم سازوکارهای مفهومی‌ای است که از طریق استعاره‌ها در روایت منازعه و مقاومت شکل می‌گیرند. انتخاب این حجم نمونه، بر پایه ملاحظات پژوهشی گوناگونی انجام شده است؛ نخست اینکه، این تعداد داده، امکان تحلیل نظام‌مند و قابل‌شبییه‌سازی را فراهم می‌کند و امکان استخراج الگوهای معنادار در استفاده از استعاره‌های مفهومی را افزایش می‌دهد؛ دوم اینکه، با توجه به محدودیت‌های زمانی و منابع در دسترس، حجم نمونه منتخب، تعادل مناسبی میان عمق تحلیل و امکان‌پذیری اجرایی پژوهش ایجاد می‌کند؛ سوم اینکه، بازه زمانی انتخاب‌شده، هم‌زمان با تحولات دیپلماتیک و امنیتی مهمی است که بستر مناسبی را برای تحلیل نحوه بازنمایی منازعه فراهم می‌کند.

گردآوری داده‌ها با رعایت معیارهای هدفمند انجام شده است تا تنوع موضوعی، تناظر گفتمانی، و نمایندگی قابل‌قبولی در مجموعه اظهارنظرها حفظ شود. نمونه‌گیری هدفمند، تضمین می‌کند که حوزه‌های گوناگون مرتبط با منازعه - اعم از ابعاد نظامی، ایدئولوژیک، سیاسی، و فرهنگی - در تحلیل، پوشش داده شوند. با وجود محدودیت‌های ناشی از کوچکی حجم نمونه، تأکید پژوهش بر تحلیل کیفی عمیق بوده است؛ تحلیلی که می‌تواند ساختارهای شناختی، معناهای ضمنی، و الگوهای استعاری نهفته در گفتمان رسمی را آشکار کند. در بخش تحلیل، داده‌ها با استفاده از نظریه استعاره‌های مفهومی لیکاف و جانسون (۱۹۹۹) بررسی شده‌اند. کدگذاری و حاشیه‌نویسی دقیق بر روی هر اظهارنظر انجام شده و عوامل پرشماری مانند گوینده، تاریخ، و بافت سیاسی اظهارنظر در نظر گرفته شده است. هدف از حاشیه‌نویسی، شناسایی و علامت‌گذاری ویژگی‌های زبانی برجسته، به‌ویژه استعاره‌ها و عناصر کلیدی گفتمانی، است.

تحلیل استعاری داده‌ها در سه سطح مفهومی انجام شده است:

۱. سطح زمانی: بررسی تغییرات به وجود آمده در الگوهای استعاری در گذر زمان و تحلیل رابطه آن‌ها با رخدادها کلیدی؛ برای نمونه، آیا در دوره‌های تشدید خشونت، استعاره «جنگ» بر گفتمان حاکم می‌شود یا خیر؟

۲. سطح ساختاری: شناسایی حوزه‌های مبدأ و مقصد استعاره‌ها؛ به عنوان نمونه، آیا استعاره‌هایی مانند «سفر»، «بیماری»، یا «خانواده» برای بازنمایی منازعه به کار می‌روند و این استعاره‌ها چگونه بر درک عمومی از منازعه تأثیر می‌گذارند؟

۳. سطح نسبی: مقایسه و تقابل میان استعاره‌های به کار رفته از سوی هر دو رهبر. آیا از استعاره‌های مشابه استفاده می‌کنند یا روایت‌های متفاوتی ارائه می‌دهند؟ این تفاوت‌ها چگونه بازتاب‌دهنده دیدگاه‌های ایدئولوژیک، اهداف سیاسی، و زمینه‌های فرهنگی متمایز آن‌ها هستند؟

تحلیل در این سطوح، امکان درک عمیق‌تر کارکرد شناختی و گفتمانی استعاره‌ها را در چارچوب منازعه ایران-اسرائیل فراهم می‌کند. این پژوهش می‌کوشد تا از خلال استعاره‌ها، فرایندهای معناسازی و چارچوب‌بندی سیاسی در گفتمان رسمی دو طرف را آشکار کند و از این رهگذر، به تبیین نحوه بازنمایی، تفسیر، و مدیریت منازعه در سطح خطابه سیاسی بپردازد.

۴. تحلیل داده‌ها

تحلیل داده‌ها براساس اظهارات رهبران ایران و اسرائیل انجام شد و داده‌ها به صورت موضوعی و مثال محور دسته‌بندی شدند. تمرکز اصلی بر شناسایی استعاره‌ها و چارچوب‌های زبانی است که برداشت‌ها و نگرش‌ها را شکل می‌دهند. هدف، بررسی تأثیر این زبان بر تحکیم یا کاهش تعارضات و پیامدهای سیاسی آن است.

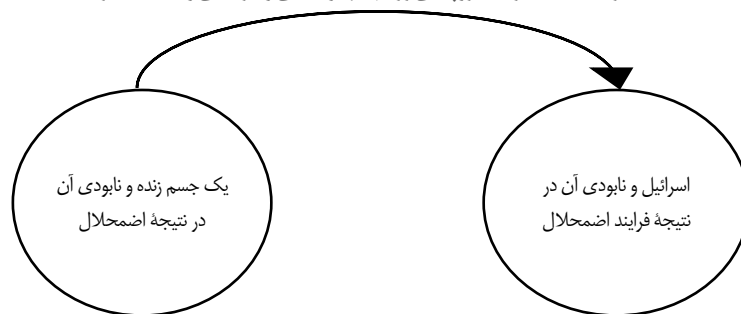
۴-۱. سخنان رهبر ایران-آیت‌الله خامنه‌ای

● مثال (۱) ۱۴ خرداد ۱۴۰۳ (پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری): «رژیم صهیونیستی در مسیر اضمحلال قرار دارد و در پرتو ایستادگی ایمانی و تحسین برانگیز مردم غزه، رژیم اشغالگر در مقابل چشم جهانیان در حال ذوب شدن است».

○ تحلیل: این استعاره، رژیم صهیونیستی را به یک شیء یا ساختار جامد تشبیه می‌کند که در برابر مقاومت مردم غزه، همچون ماده‌ای که در گرمای سوزان فرومی‌ریزد، آب شده و در زمین فرومی‌رود. استعاره بر روابط زیر استوار است:

الف) اضمحلال: اضمحلال، به معنای فروپاشی و ترک خوردن است. این استعاره، رژیم صهیونیستی را بدن زوال یافته، بیمار، و فرسوده‌ای به شمار می‌آورد که اقدام‌هایش از کار می‌افتند و به تدریج فرومی‌پاشد. فروپاشیدن یا ترک برداشتن یک چیز (معمولاً اشیای سفت و سخت هستند که ترک برداشته و فرومی‌پاشند) دارای یک معنای ضمنی است: نابودی یا از بین رفتن آن شیء. هر فرد در زندگی روزمره خود، بارها و بارها شاهد نابودی یک شیء و حتی جسد موجودات محیط اطراف در نتیجه فرایند فروپاشی آن بوده است. حیوانی که به هر دلیلی جان خود را از دست می‌دهد و پس از مدتی در نتیجه تجزیه، نابود می‌شود و دیگر اثری از آن نیست، ساختمانی که فرومی‌پاشد و دیگر نیست (نابود می‌شود)، و موارد دیگر. در این تجربه‌های پرتکرار روزمره، نابودی و ازهم‌پاشیدگی (یا اضمحلال) با هم قرابت دارند. همین قرابت در عبارت بالا، برای درک موقعیت اسرائیل توسط رهبر جمهوری اسلامی به کار رفته است. به بیان روشن‌تر، زیست یک موجود زنده و از بین رفتن آن در نتیجه فرایند فروپاشی، به صورت یک قالب^۱ برای ترسیم و فهم موقعیت و آینده اسرائیل نشان داده شده است.

شکل شماره (۳). استعاره‌ی فروپاشی رژیم صهیونیستی و بازنمایی وضعیت اسرائیل

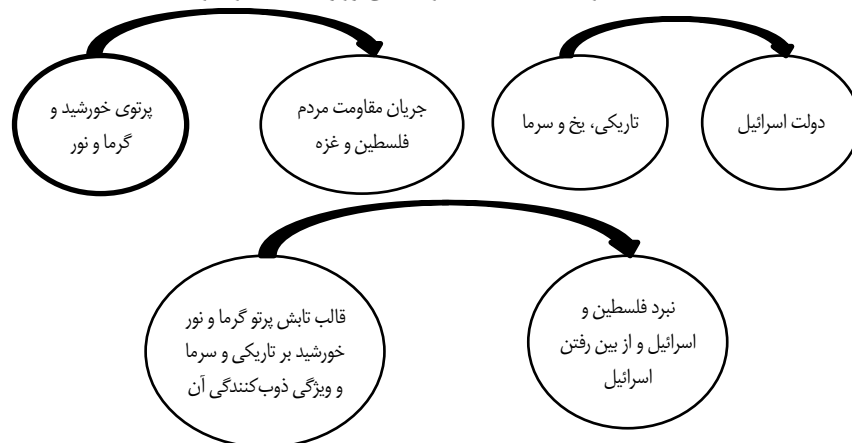

ب) پرتو ایستادگی: پرتو، به معنای نوری که از جایی برجای دیگر بتابد و گرما و نور را همراه با هم به اطراف منتقل کند. به طور معمول، آشناترین چیزی که دارای ویژگی‌های یادشده باشد، پرتو نور خورشید است. خورشید، مهم‌ترین منبع انرژی و نور است که میلیاردها سال این ویژگی را حفظ کرده و بر همین مبنا، نخستین تجربه انسان‌ها (و موجودات دیگر) است که هر روز در حال تکرار شدن است. بر مبنای همین تجربه هر روزه می‌بینیم که این تابش نور خورشید، دارای اثرات (اغلب مفید) بسیار زیادی است. نور خورشید، روشنایی و گرما و

1. Frame

رویش گیاهان را به همراه دارد. نور خورشید با گرمای خود، باعث ذوب شدن یخ و برف و هر آن چیزی می‌شود که نشان از سرمای زمستان و خشکی زمین و مرگ طبیعت دارد. نور خورشید در تجربه چندین هزارساله ما و نیاکانمان، از بین برنده سرمای زمستان و برف و یخ‌بندان و نویددهنده رویش و روشنایی است. این تجربه سرانجام، باعث ترجیح نور و گرمای حاصل از آن بر تاریکی (که همراه با سرما، میدان دید کمتر، و درنهایت، خطر و احساس ترس بیشتری است) می‌شود. براین مبنا نور، به‌عنوان برابندی از تجربه‌های ما، امری مثبت یا دلخواه دانسته می‌شود. درمقابل، تاریکی، سرما، و محدودیت گستره دید، امری منفی و نادلخواه است. همه این برآوردها، ناشی از تجربه‌های جسمانی ماست. بر همین مبنا، نور، برای ما ابزاری برای دیدن و توانایی بیشتر برای عمل کردن است و تاریکی، مبتنی بر تجربه‌های جسمانی، همراه با محدودیت حوزه دید و همچنین، توانایی عمل کردن است. با توجه به این موارد، رهبر ایران، ایستادگی یا مقاومت مردم غزه در مقابل اسرائیل را در قالب دوگانه پرتو تابنده و گرم خورشید (مقاومت مردم فلسطین) در مقابل نیروی سرما و یخ نادلخواه (اسرائیل) قابل فهم و دارای معنا می‌کند (با این آینده‌نگری مبتنی بر تجربه حسی و ادراک بدنی که پرتوهای نور و گرمای خورشید، یخ و سرمای موجود را نابود خواهد کرد). براین اساس، نبرد اسرائیل و فلسطین، به نظر رهبر ایران، در قالب برخورد یخ و سرمای زمستانی و پرتو ذوب‌کننده و از بین برنده نور خورشید، معنادار می‌شود. در شکل شماره (۴) هریک از این نگاه‌ها نشان داده شده است.

شکل شماره (۴). نگاهت استعارای تابش نور و استقامت در منازعه

ایستادگی، مقاومت و پایداری و نوعی قدرت درونی است که در سخت‌ترین شرایط نیز

فرو نمی‌پاشد. این استعاره، مردم غزه را به مثابه درختان مقاوم و ریشه‌داری در نظر می‌گیرد که ریشه‌هایشان در برابر طوفان‌ها، عمیق‌تر در خاک فرومی‌روند.

ج) ایستادگی: ایستادگی از جمله مفاهیمی است که در نظر اول، به یک حالت از بدن (به‌طور خاص، بدن انسان) اشاره دارد. معمولاً با آمدن این مفهوم، تصویر یک فرد ایستاده، یک مرد یا زن راست قامت را در ذهن خواهیم داشت. این مفهوم به یک حالت جسمانی اشاره دارد که در تقابل با مفاهیمی چون نشسته یا درازکشیده (خوابیده) قرار می‌گیرد. توضیح اینکه در حالت طبیعی، معمولاً فرد یا جاندار که دارای وضعیت سلامتی مناسبی باشد (زنده باشد)، دارای حالت بدنی ایستاده یا راست قامت است و در مقابل، انسان یا حیوانی که به لحاظ شرایط سلامتی جسمی، وضعیت نامناسبی دارد (بیمار یا مُرده باشد) در حالت نشسته یا درازکشیده است. گزاره‌های موجود در پاره‌گفتار رهبر ایران، مبتنی بر یک تجربه پرتکرار اولیه است: سلامتی، راست ایستادن و بیماری یا مرگ، نشستن یا دراز کشیدن است. همچنین، با توجه به تجربه‌های روزمره، دریافته‌ایم که در نبرد تن‌به‌تن بین دو فرد (انسان یا حتی جنگ حیوانات)، مادامی که آن دو ایستاده‌اند (یعنی زمین نخورده‌اند و حالت بدنی ایستاده دارند)، دارای نیروی حیات و مقاومت دانسته می‌شوند و زمانی که بر زمین می‌خورند (از حالت بدنی ایستاده خارج شدند) شکست خورده یا مُرده‌اند.

در این قالب استعاری، از یک سو، دیدیم که چگونه تجربه‌های اولیه و روزمره ما از تابش نور خورشید (و ویژگی‌های آن، از جمله نور و گرما بخشی و مطلوبیت این ویژگی‌ها) و نبود آن (که در شب به شکل سرما و محدودیت حوزه دید و در فصل پاییز و زمستان با سرما و خشکی درختان و یخ‌زدگی مشخص می‌شود) در جایگاه حوزه مبدأ شناخت قرار می‌گیرد. مطلوبیت نور، گرما، و رویش گیاهان و خاصیت ذوب‌کنندگی و از بین رفتن سرما (که به عنوان امور نامطلوبی شناخته می‌شوند) به مرور زمان، امور مثبت و مفیدی برای ادامه حیات ما، با توجه به ویژگی‌های جسمانی مان دانسته می‌شود و در مقابل، به تجربه دریافته‌ایم که شب (به سبب نداشتن گستره دید و خطرناک بودن آن) و سرمای زمستان (که تهدیدی برای زندگی است)، براساس تجربیاتمان، چیزی منفی و تهدیدآمیز دانسته می‌شود. با تحلیل استعاری پاره‌گفتارهای بالا، دریافتیم که چگونه این قالب مفهومی، مبنای شناخت مقاومت مردم فلسطین (نور و گرما و خاصیت ذوب‌کنندگی) و اسرائیل (تاریکی و سرما و یخ‌زدگی) قرار گرفته و به مبنایی برای کنش سیاسی تبدیل شده است. همچنین، مفهوم اضمحلال، درکی استعاری از ماهیت اسرائیل را نشان می‌دهد. به این ترتیب که در این استعاره، رژیم صهیونیستی همچون موجودی بیمار و

فرسوده است که در برابر مقاومت مردمی غزه به تدریج در حال فروپاشی است و رژیم صهیونیستی را به عنوان بدنی ناتوان تصویر می‌کند که اندام‌هایش بر اثر زوال داخلی از کار افتاده‌اند. در مقابل، مردم غزه همچون نیرویی طبیعی و تغییرناپذیر، مانند گرمایی سوزان بر این یخ سرد تابیده‌اند و آن را ذوب می‌کنند. مقاومت مردم غزه، مانند آفتابی است که یخ را ذوب می‌کند و سستی‌های درونی رژیم صهیونیستی را از هم می‌پاشاند. در این فرایند، مردم غزه، به عنوان نیرویی استوار و پیوسته، همچون جویباری در حال ذوب کردن این رژیم سست‌عنصر از درون هستند؛ به گونه‌ای که پایداری آن‌ها مانند بذری در دل خاک، ریشه‌هایشان را در شرایط سخت، عمیق‌تر می‌کند و سرانجام، رژیم صهیونیستی را به سوی اضمحلال سوق می‌دهد.

در سطح ساختاری، تعبیر «ذوب شدن رژیم صهیونیستی»، آن را رخدادی ناپایدار نشان می‌دهد که در برابر نیرویی بنیادین و اصیل، یعنی مقاومت مردم غزه، به تدریج آب می‌شود و رژیم اشغالگر را همچون توده‌ای یخ به تصویر می‌کشد که موجودیت آن ناپایدار بوده و در رویارویی با گرمای حقیقت و پایداری، محکوم به فنا است. مردم غزه، مانند خورشیدی که حقیقت و عدالت را نمایندگی می‌کند، با تابش مستمر خود، بنیان‌های این رژیم را سست می‌کنند.

ابعاد زمانی استعاره در عنصر پویای «ایستادگی» نهفته است. ایستادگی، برخلاف یک رخداد آنی، مفهومی فرایندی و تدریجی است که به مرور موجب فرسایش و اضمحلال رژیم صهیونیستی می‌شود. این پویایی، استعاره «ذوب شدن» را در بُعد زمانی تقویت می‌کند؛ زیرا، همان‌گونه که گرمای مستمر، یخ را آرام‌آرام از بین می‌برد، مقاومت پایدار مردم غزه نیز ساختار رژیم اشغالگر را تضعیف کرده و آن را به سوی فروپاشی سوق می‌دهد. در این چارچوب، زمان نه به عنوان عاملی خنثی، بلکه به عنوان بستری فعال برای تغییر و زوال رژیم صهیونیستی بر اثر پایداری مقاومت تعریف می‌شود.

در سطح نسبی، استعاره «ذوب شدن»، بازتابی از تغییری بنیادین در معادله قدرت است؛ جریانی که از استحکام ظاهری یک نظام فرومی‌کاهد و آن را به سیالی بی‌شکل تبدیل می‌کند. این تصویر، تجلی تغییر عمیق در توازن قدرت را نشان می‌دهد. در پس این استعاره، تقابل میان پایداری معنوی و فرسایش تدریجی سلطه، در قالب نبردی نابرابر، اما سرنوشت‌ساز، ترسیم می‌شود؛ جایی که عنصری به ظاهر شکننده، سرچشمه تحولی بنیادین می‌شود.

در مجموع، استعاره رژیم صهیونیستی به عنوان «رژیمی در مسیر اضمحلال و در حال ذوب شدن»، تصویر ترسناک و تکان‌دهنده‌ای از وضعیت فعلی آن‌هاست. این استعاره، این دو موضوع

اساسی را به گونه‌ای هم‌زمان به‌نمایش می‌گذارد و مسیر رویه‌نابودی و فروپاشی اسرائیل را برجسته می‌کند. این استعاره با برانگیختن احساسات قوی و خلق تصویری ملموس، ایستادگی مردم غزه را در برابر قدرت ظاهری به‌نمایش می‌گذارد. آن‌ها در این نبرد، همچون نیرویی پایدار و معنوی، ساختار سلطه را به تدریج از هم می‌پاشند و قدرت ظاهری را به سیالی بی‌شکل تبدیل می‌کنند.

• مثال (۲) ۱۸ مهر ۱۴۰۲ (دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای): «رژیم صهیونیستی نمی‌تواند با دروغ‌گویی و مظلوم‌نمایی، چهره هیولایی و دیوسیرت خود را در حمله به غزه و قتل عام مردم آن پنهان کند و با پاوه‌گویی، شجاعت جوانان فلسطینی و طراحی هوشمندانه آنان را برعهده غیر فلسطینی‌ها بگذارد».

○ تحلیل

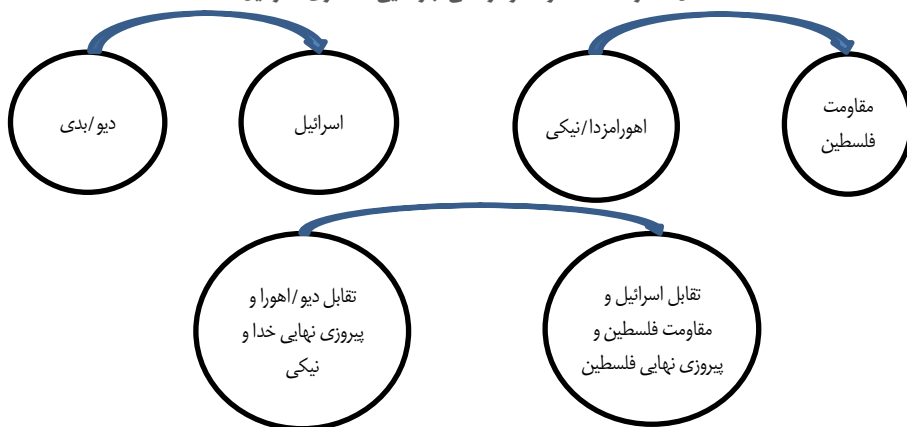
در این بخش، اظهارات رهبر ایران از طریق استعاره‌های دیو/اهورا تحلیل شده است تا مناقشه اسرائیل فلسطین در قالب دوگانه خیر و شر قابل فهم شود. رژیم صهیونیستی، به‌عنوان نیروی اهریمنی و فریب‌کار، و فلسطینی‌ها، به‌عنوان نماد مقاومت و شجاعت، تصویر می‌شوند. این استعاره‌ها نشان‌دهنده نابرابری قدرت، تلاش برای پنهان‌سازی حقیقت، و تأثیر زبان بر گفتمان جهانی پیرامون مناقشه هستند.

الف) دیو و دیوسیرتی: «دیوه‌ها» و «آسوره‌ها» (که برابر با اهوره یا اهورا در ایران است) دو دسته از موجودات ماوراءالطبیعی در اساطیر هند بوده‌اند. دسته نخست (دیوه‌ها) گروه خدایان و دسته دوم (آسوره‌ها)، گروه دیوان هستند. اما در ایران، برعکس اساطیر هند، «آهوره‌ها»^۱، خدایان، و «دیوه‌ها»^۲، دیوان و در تقابل با نیروهای خیر الهی قرار داشتند (مسکوب، ۱۳۹۴، ۶۶). «در بندهش»، از متون دین زرتشت، دیو را نیرویی در تقابل با خیرخواهی خدا می‌داند که اندیشه آفریدگان را از نیکویی کردن و نگه داشتن حدود نیکویی و خوبی در اندیشه و کردار بازمی‌دارد و آن‌ها را به سوی بدی سوق می‌دهد (بهار، ۱۳۹۱، ۱۶۶). اشاره به دیو، نوعی تلاش ذهنی (خودآگاه و ناخودآگاه) با هدف فهم نبرد اسرائیل و فلسطین در یک قالب دوگانه است و آن، عبارت است از دوگانه دیو/خدا یا همان اهریمن/اهورا؛ اهورا یا

1. Deva
2. Asura
3. Ahura
4. Deave

نیروی الهی، که جهان و نیکی و نظم آن را آفریده است، در تقابل با دیو یا اهریمن که در جهت مقابل این نیکی و آفرینش، شر را نمایندگی می‌کند. این قالب یا ساختار دوگانه شناختی، به شکل زیر در قابل فهم کردن جنگ فلسطین و اسرائیل برای رهبر ایران ترسیم می‌شود.

شکل شماره (۵). خشونت و درندگی: بازنمایی استعاره اسرائیل

دوگانه نیکی/بدی (اهورامزدا/دیو) در داستان‌های ایرانی مشهور است. این دوگانه، جریان‌های هدایت‌گر امور در این دنیا را در قالب داستان نشان می‌دهد. اهورامزدا با نیروی الهی و سراسرنیکی و دیو با نیروی شیطانی و شر. این دوگانه، به‌عنوان قالب و روایتی برای فهم جنگ اسرائیل و فلسطین به کار رفته است.

این استعاره، ماهیت رژیم صهیونیستی را به‌عنوان یک نیروی اهریمنی و فریبکار توصیف می‌کند که نمی‌تواند ماهیت واقعی خود را از دیدگاه جهانیان پنهان کند. استعاره‌های «چهره هیولایی و دیوسیرت» و «پنهان کردن» در این جمله به کار گرفته شده‌اند تا نشان دهند که رژیم صهیونیستی، به‌عنوان یک موجود شرور و غیرانسانی، در تلاش است که حقیقت را از طریق دروغ‌گویی و مظلوم‌نمایی پنهان کند، اما این حقیقت، مانند یک شیء فیزیکی است که نمی‌توان آن را برای همیشه پنهان نگه داشت. در این راستا، استعاره «پاوه‌گویی»، به‌عنوان ابزاری برای تغییر درک عمومی از واقعیت و مسئولیت‌های رژیم اشغالگر مطرح می‌شود. این استعاره‌ها در قالب یک ساختار مفهومی قرار دارند که در آن، حقیقت، همچون یک پدیده ثابت و شفاف در نظر گرفته شده است که می‌توان آن را با ابزارهای زبانی و رسانه‌ای تحریف کرد.

در بعد زمانی، این استعاره‌ها، روند تداوم و توقف در مناقشه را در قالب مفاهیم مربوط به زمان

به تصویر می‌کشند. استعاره «دروغ‌گویی» و «پنهان کردن»، نشان‌دهنده تلاش پیوسته و بی‌پایان رژیم صهیونیستی است که برای فریب افکار عمومی و تحریف واقعیت، همچنان در گذشته و حال به دروغ‌گویی و مظلوم‌نمایی ادامه می‌دهد و در یک چرخه زمانی متوقف‌شده از تحریف حقیقت گرفتار شده است. در مقابل، استعاره «یاوه‌گویی»، به تلاش رژیم اسرائیل برای منحرف کردن افکار عمومی از واقعیت به منظور تحریف حقایق در زمان حال و آینده اشاره دارد. از این منظر، زمان در این استعاره‌ها به‌عنوان یک عامل کلیدی در تداوم و عدم تغییر در مناقشه به‌کار گرفته شده است.

در سطح ساختاری، به‌گونه‌ای قابل توجه به مفهوم‌سازی مناقشه اسرائیل فلسطین اشاره دارد و آن را در قالب جنگی اخلاقی مطرح می‌کند. استعاره «چهره هیولایی و دیوسیرت»، رژیم صهیونیستی را به‌عنوان یک موجود شرور و اهریمنی معرفی می‌کنند که در تلاش است حقیقت جنایات خود را از دیدگاه جهانیان پنهان کند. این استعاره‌ها، ساختار مفهومی جنگ خیر و شر را به ذهن مخاطب القا می‌کنند؛ جایی که فلسطینی‌ها به‌عنوان نمایندگان مقاومت و شجاعت در مقابل رژیم صهیونیستی، که به‌عنوان نیروی شر و فریبکار به‌تصویر کشیده می‌شود، قرار می‌گیرند.

در سطح نسبی، این استعاره‌ها، ادراک‌های طرف‌های درگیر را شکل می‌دهند و بر گفتمان درباره مناقشه تأثیر می‌گذارند. استعاره «چهره هیولایی و دیوسیرت»، رژیم صهیونیستی را همچون نیروی اهریمنی و فریبکار به‌نمایش می‌گذارد که در تلاش است با دروغ‌گویی و مظلوم‌نمایی، واقعیت خونبار خود را پنهان کند. این تصویر از رژیم، به‌عنوان موجودی شرور و بی‌رحم، در تقابل با فلسطینی‌ها قرار می‌گیرد که به‌عنوان نماد شجاعت، مقاومت، و هوشمندی در برابر ظلم معرفی می‌شوند. همچنین، استعاره یاوه‌گویی، به‌عنوان ابزاری برای انحراف واقعیت، به تلاش‌های بی‌وقفه رژیم صهیونیستی اشاره می‌کند که سعی دارد شجاعت و استراتژی‌های جوانان فلسطینی را به دیگران نسبت دهد.

در مجموع، استعاره‌های به‌کاررفته در این جمله، به‌گونه‌ای عمیق و مؤثر، وضعیت نابرابری قدرت میان رژیم صهیونیستی و مردم فلسطین را نمایان می‌کند. رژیم صهیونیستی، با استفاده از دروغ‌گویی و مظلوم‌نمایی، در تلاش است تا چهره واقعی خود را — که به‌عنوان نیروی اهریمنی و دیوسیرت شناخته می‌شود — از افکار عمومی پنهان کند. این استعاره‌ها نه تنها آشکارا نابرابری قدرت و تسلط رژیم صهیونیستی را برجسته می‌کنند، بلکه با تغییر در گفتمان

جهانی در مورد این مناقشه، معنای جدیدی به آن می‌دهند.

• مثال (۳) ۱۸ مهر ۱۴۰۲ (دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای): «وقتی ظلم و جنایت از حد گذشت، وقتی درنده‌خویی به نهات رسید، باید منتظر طوفان بود».

○ تحلیل:

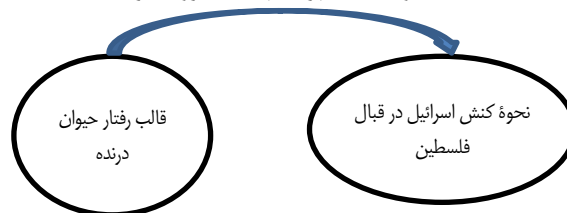
در این بخش، قصد داریم استعاره‌های رهبر ایران درباره اسرائیل و فلسطین را تحلیل کنیم. تمرکز بر دوگانه شکارچی/شکار و تصویر فلسطین به‌مثابه ظرفی که ظلم و ستم اسرائیل در آن جمع می‌شود و فوران می‌کند، خواهد بود. این تحلیل نشان می‌دهد، چگونه این استعاره‌ها مفاهیم اخلاقی و احساسی را شکل می‌دهند و درک ما از جنگ اسرائیل و فلسطین را قاب‌بندی می‌کنند.

الف) درنده‌خویی: در فهم استعاری رهبر ایران، اسرائیل به‌مثابه یک جاندار است که جانداران دیگر را همچون طعمه یا غذا دیده و آن‌ها را می‌درد (پاره می‌کند)؛ دقیقاً مشابه رفتار یک حیوان وحشی که برای خوردن غذای خود (که آن‌ها اغلب یک حیوان و جاندار است) آن را می‌درد و سپس، با پنجه یا دندان، پاره کرده و می‌خورد. برجستگی این استعاره در رفتار وحشیانه و مبتنی بر طبیعت غیراهلی حیوان درنده است. پرسش این است که چه موجودی درنده‌خو است؟ حیوانی که به موجودات دیگر به‌چشم چیزی برای خوردن می‌نگرد و در این قالب، جایی برای چیزهایی که در سیاست مدرن دارای ارزش است (همدلی، گفت‌وگو، و...) باقی نخواهد ماند. یک حیوان درنده، تنها و تنها به‌فکر سیر کردن شکم خود است.

رهبر ایران براین اساس، جنگ اعراب و اسرائیل را در چارچوب دوگانه شکارچی/شکار می‌فهمد. در این قالب، شکارچی همیشه، به‌دلیل ویژگی‌هایی که دارد (که ما آن را با مفاهیمی چون بی‌رحمی و سنگدلی، و... می‌فهمیم)، منفی، فریبکار، و موردنکوهش است. درمقابل، شکار (موجود زنده‌ای که توسط شکارچی دریده می‌شود)، قربانی و مظلوم (موردظلم‌واقع‌شده) است. شکل شماره (۶) این دوگانه و اهمیت آن به‌مثابه چارچوبی برای شناخت جنگ اعراب و اسرائیل را نشان می‌دهد. پیرامون هریک از این دو حوزه مفهومی، مفاهیمی (دارای بار اخلاقی) وجود دارند که در این نگاه‌های استعاری، دارای اهمیت هستند؛ به‌عنوان مثال، پیرامون مفهوم شکارچی، به‌عنوان یکی از موارد دوگانه حوزه مبدأ در این نگاه استعاری، مفاهیمی چون سنگدلی، منفعت‌طلبی (شکارچی)، تنها در پی سیر کردن شکم خود است) و ظالم شکل می‌گیرد. درمقابل، پیرامون مفهوم شکار، به‌عنوان مفهوم دیگر

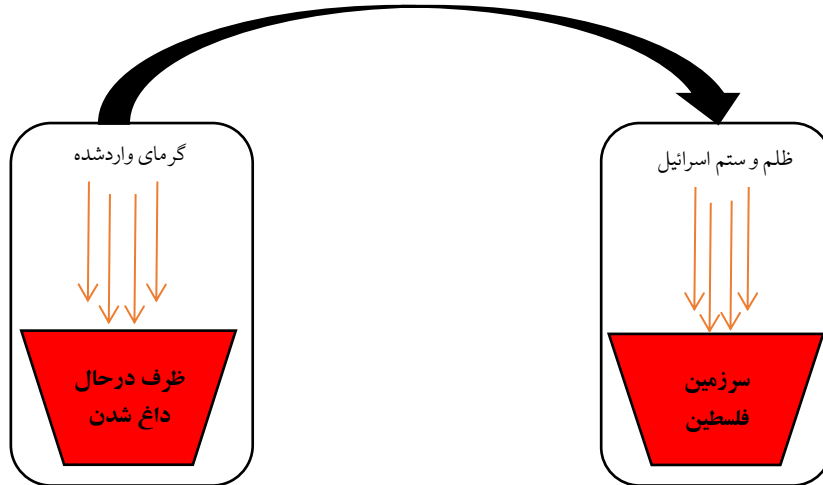
موجود در حوزه مبدأ، مفاهیمی مانند بی‌گناه، مورد‌ظلم واقع شده، برحق، و... وجود دارند که در ساختار احساسی، مثبت به‌شمار می‌آیند. مجموعه این مفاهیم پیرامونی، پس از نگاشت، به حوزه مقصد منتقل می‌شوند و در فرایند معنادهی دخیل هستند. براین اساس، اسرائیل به‌مثابه شکارچی، حامل مفاهیمی مانند سنگدلی، منفعت‌طلبی، و... است که در ساختار احساسی ما، بار معنایی منفی دارند. در مقابل، فلسطین، به‌مثابه شکار یا طعمه، حامل مفاهیمی چون بی‌گناه، مورد‌ظلم واقع شده، و... است که در ساختار احساسی ما، دارای بار معنایی مثبت است. در این قالب یا ساختار مفهومی، جنگ اسرائیل و فلسطین، قابل فهم می‌شود.

شکل شماره (۶). ظلم و ستم به‌مثابه فوران طوفان

ب) طوفان: در نخستین نظر، طوفان، چیزی قوی و خارج از کنترل است. ویژگی اصلی طوفان، عمدتاً سرعت، بنیان‌برافکنی (درآوردن ریشه درختان، ساختمان‌ها، و...) و سهمگین بودن آن است. این حوزه معنایی، با آنچه در ابتدای این پاره‌گفتار آمد (از حد گذشتن ظلم و جنایت)، در ارتباط است. توضیح اینکه، شاید در تجربه‌های مبتنی بر حواس روزمره‌مان شاهد باشیم که با بیشتر شدن حجم یک مظروف در ظرف، گنجایش آن ظرف به‌مرور، کمتر و کمتر می‌شود؛ تاحدی که دیگر جایی برای آن ماده موجود در ظرف، باقی نمی‌ماند و آن ماده از ظرف خارج و لبریز می‌شود. همچنین، با پر شدن ظرفیت دیگ زودپز، می‌بینیم که ماده، ناگهان فوران می‌کند و با صدای زیادی از ظرف خارج می‌شود. در این عبارت، ظلم و ستم اسرائیل، همچون ماده‌ای درون ظرف داغ است (چیزی درون دیگ زودپز) که با پر شدن ظرفیت گرمای داخلش، ناگهان تمام مواد با فشار هوا به خارج ظرف پرتاب می‌شود و نوعی فوران رخ می‌دهد. ظلم و ستم، به‌مثابه گرمای داخل ظرف و فلسطین، به‌مثابه ظرفی است که این گرما وارد آن می‌شود. در این استعاره، شاهد یک طرح‌واره درون/بیرون و همچنین، ظرف/مظروف هستیم. هرچه گرمای بیشتری به این ظرف وارد شود، گنجایش آن پُرتر شده و باید منتظر فوران آن بود؛ فورانی که مانند طوفان، نابودگر است.

شکل شماره (۷). دوگانه جبهه شرارت و جبهه مقاومت: نبرد خیر و شر

این استعاره، ظلم و جنایت رژیم صهیونیستی را همچون ابر تیره و سیاهی ترسیم می‌کند که با انباشته شدن، سرانجام به طوفان سهمگینی تبدیل خواهد شد. درنده‌خویی این رژیم به مرزی می‌رسد که دیگر مهاری بر آن نیست، و آن‌گاه، طوفان خشم و عدالت برخاسته، بساط ستم را برمی‌چیند.

• **ظلم و جنایت:** در این استعاره، ظلم و جنایت رژیم صهیونیستی، مانند جریان نهفته و خاموشی است که به تدریج انباشته می‌شود؛ تازمانی که به اوج خود رسیده و به طوفان ویرانگری تبدیل شود. ظلم، نیروی در حال فوران و نابودگری تصور می‌شود که سرانجام، طوق اسارت ستمگران را بر خواهد چید.

• **درنده‌خویی:** این استعاره، اسرائیل را همچون جانور وحشی و بی‌رحمی تصور می‌کند که در تاریکی شب، بر جان و مال بی‌دفاعان می‌تازد. این تصویر، جوّی از بی‌رحمی را می‌سازد که نه تنها هیچ مرزی نمی‌شناسد، بلکه در پی نابودی بی‌وقفه و بی‌هیچ تردیدی است.

• **طوفان:** طوفان در این استعاره، همچون فورانی است که از دل ابرهای سنگین ظلم و بی‌عدالتی برمی‌خیزد و در لحظه‌ای پرآشوب، آرامش را در هم می‌ریزد. این تصویر از نیروی تند و ویرانگری حکایت دارد که پس از تحمل سال‌ها ظلم، به انفجار نیرومندی تبدیل می‌شود و سرانجام، بر سلطه‌گران می‌تازد.

در سطح ساختاری، این استعاره‌ها به یک روند تدریجی و گریزناپذیر اشاره دارند که در آن ظلم، چون سیلابی آرام و خفته، به تدریج انباشته می‌شود و زمانی که دیگر تحمل آن ممکن

نباشد، به انفجار ویرانگری تبدیل می‌شود. «ظلم و جنایت»، همچون فشار پنهانی است که به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند در سکوت باقی بماند، و «درنده‌خویی»، تصویرگر نیروی بی‌رحم و سلطه‌طلبی است که هیچ مرزی نمی‌شناسد. سرانجام، «طوفان» به‌مثابه نتیجه‌ای طبیعی از این انباشت فشارها، در هیبتی ویرانگر بر سراسر ساختار ظلم می‌تازد، و برهم‌ریختن پایه‌های ستمگران را رقم می‌زند.

بعد زمانی این استعاره‌ها، روندی تدریجی و افزایشی را به‌تصویر می‌کشد که با گذر زمان به اوج خود می‌رسد. ظلم و جنایت، همچون بار سنگینی است که آرام‌آرام انباشته می‌شود، بی‌آنکه کسی متوجه فشار آن باشد؛ تازمانی که به نقطه حساسی می‌رسد و دیگر تاب تحمل ندارد. درنده‌خویی، پیوسته و بی‌وقفه در حال رشد است، تاوقتی که سرانجام، ظلم و جنایت اسرائیل در هیبت طوفان ظهور می‌کند. سرانجام، طوفان در زمان مقرر خود می‌وزد و تمام آن فشارها را به فورانی ویرانگر تبدیل می‌کند که سرنوشت ظلم را رقم می‌زند.

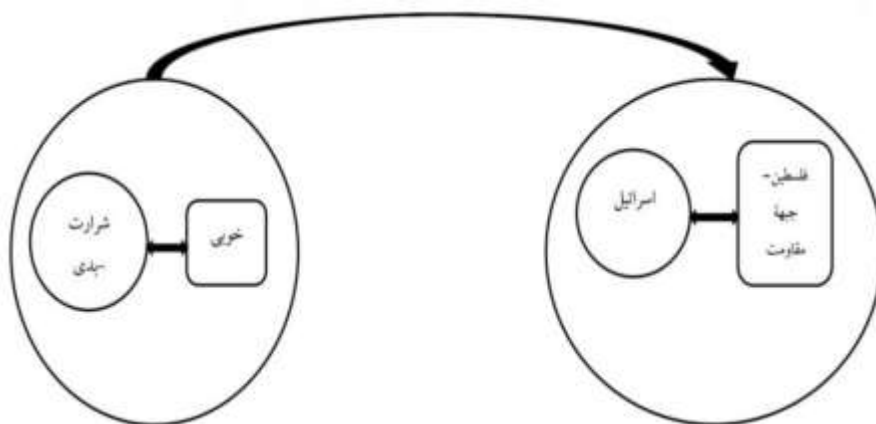
در سطح نسبی، این استعاره‌ها به تقابل نابرابر قدرت‌ها و کشمکش میان ظالم و مظلوم اشاره دارند. در این میان، ظلم، همچون نیروی قدرتمند و بی‌رحمی بر فرد یا گروه ضعیف‌تر چیره می‌شود؛ جایی که هیچ‌گونه اختیاری برای مقابله باقی نمی‌ماند. این تفاوت در قدرت‌ها، همچون شکاف عمیقی است که هر روز بیشتر گسترش می‌یابد؛ تاجایی که فشار انباشته‌شده آن، به نقطه‌ای می‌رسد که دیگر تحمل‌پذیر نیست. سرانجام، این نابرابری به طوفان عظیمی تبدیل می‌شود که موجب فروپاشی پایه‌های قدرت ظالم شده و در پی آن، راه برای تحولی بزرگ و رهایی از فشارها باز می‌شود.

در مجموع، ظلم و جنایت در استعاره‌ها به‌گونه‌ای پیچیده و عمیق تصویر می‌شود. در این سخن آیت‌الله خامنه‌ای، ظلم به‌عنوان نیروی مطلق و بی‌رحمی جلوه می‌کند که همه چیز را در اختیار خود می‌گیرد و مظلوم را در تنگنای خود محصور می‌کند. این ظلم، همچون آتشی است که به آرامی می‌سوزد، بی‌آنکه دیده شود؛ تازمانی که به نقطه‌ای می‌رسد که دیگر تحمل‌پذیر نیست و طوفانی سهمگین از درون برمی‌خیزد. در این مسیر، تضاد و شکاف عمیقی میان قدرت‌های نابرابر دیده می‌شود؛ جایی که ظلم به‌عنوان نیروی قوی‌تر و تسلط‌جو بر مظلوم چیره می‌شود، تازمانی که قدرت ظالم از درون می‌پاشد و فضا برای تحولی بزرگ و رهایی بخش فراهم می‌شود.

● مثال (۴) ۸ آبان ۱۴۰۳ (پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری): «پشت رژیم صهیونیستی یک جبهه شرارت است.... جبهه مقاومت در برابر آن ایستاده است».

○ تحلیل: دوگانه جبهه شرارت و جبهه مقاومت، مانند موارد پیشین، آنچه را در قالب اخلاقی خوبی و بدی قرار می‌گیرد، در قالبی دوگانه و متعارض ترسیم می‌کند. این دوگانه نیز برآمده از ساختاری شناختی است که براساس آن، جهان طبیعی و انسانی مبتنی بر یک تقابل است؛ تقابل بین نیروهایی که به‌سادگی می‌توانیم آن‌ها را نیروهای خوبی و نیکی در یک‌سو، و نیروهای بدی و شر در دیگر سو بنامیم. در این ساختار شناختی دوگانه و متعارض (که از سوی سنت، افسانه‌ها، و داستان‌های هر سرزمین بازتولید می‌شود)، جهان، صحنه نزار بین دو جریان (نیکی و شر) است. در این ساختار، معمولاً خود و چیزهایی که متعلق به خودمان است (و آن‌ها را درست می‌دانیم) را در قالب خیر و نیکی، و کسانی را که غیر خودی و دشمن می‌دانیم، در قالب شر و بدی قرار می‌دهیم و برایمان معنادار می‌شوند. این قالب یا ساختار شناختی در سیاست، به‌عنوان یک چارچوب در معنادار شدن بخش‌های گوناگونی از سیاست، کارایی خواهد داشت. در این پاره‌گفتار، تعارض نیکی/بدی به‌گونه‌ای ناخودآگاه، مبنایی برای قابل‌فهم شدن جنگ اسرائیل و فلسطین است.

شکل شماره (۸). دوگانه جبهه شرارت و جبهه مقاومت: نبرد حق و باطل

این استعاره با بهره‌گیری از استعاره نبرد خیر و شر، تصویری حماسی از تقابل دو جبهه ترسیم می‌کند؛ یکی در هیأت ظلمت و تباهی، و دیگری در سیمای پایداری و نور. این‌گونه، مناقشه از مرزهای سیاست فراتر رفته و به رویارویی سرنوشت‌ساز حق و باطل تعبیر می‌شود.

• **جبهه شرارت:** این استعاره، نبرد خیر و شر را مناقشه و جنگی میان دو نیروی متضاد و اخلاقی توصیف می‌کند، که یکی نمایانگر شرارت و دیگری، نماد مقاومت و حق است؛

• **جبهه مقاومت:** این استعاره از تقابل نور و ظلمت حکایت دارد که نور، به‌عنوان نماد حقیقت و عدالت و ظلمت، به‌عنوان نماد فساد و ستم توصیف می‌شود، که در آن، جبهه مقاومت در برابر ظلمت ایستاده است.

این استعاره، مؤثر است؛ زیرا سادگی، روشنی، و قدرت برانگیزشی دارد. با استفاده از مفهوم آشنایی مانند شرارت و مقاومت، تصویری نو و تأثیرگذار خلق می‌کند. همچنین، بار احساسی عمیقی به‌همراه دارد و نشان می‌دهد که مردم اسرائیل در معرض تهدید قرار دارند و رهبران آن‌ها را به‌سوی نابودی هدایت می‌کنند. این استعاره از نبرد خیر و شر بهره می‌گیرد که در سه سطح قابل‌قابل بررسی است.

در سطح ساختاری، جنگ فراگیر و بنیادینی میان دو نیروی متضاد را به‌تصویر می‌کشد. پشت رژیم صهیونیستی یک جبهه شرارت است؛ گویی نشان‌دهنده شبکه پیچیده‌ای از فساد و شرارت است. در مقابل، جبهه مقاومت، در برابر آن ایستاده است؛ استعاره‌ای که از استواری و قوام جبهه مقاومت حکایت دارد؛ جبهه‌ای که همچون دژ یا حصار مستحکمی در برابر نیروهای منفی می‌ایستد و در برابر هر تهدیدی مقاوم است. این تقابل ساختاری، بیانگر ایستادگی و پایداری در برابر نهادهای شرور است که در گذر زمان، همچنان پابرجا خواهد ماند.

بعد زمانی استعاره نیز فرایند تاریخی و بی‌پایانی از نبرد خیر و شر را ترسیم می‌کند. جبهه شرارت، بیانگر حضور مستمر ظلم است که در هر زمانی به‌عنوان یک تهدید باقی می‌ماند. در مقابل، جبهه مقاومت، تصویری از ایستادگی همیشگی و بی‌پایان در برابر این ظلم می‌آفریند؛ گویی این نبرد، هر لحظه ادامه دارد و در آینده نیز همچنان پابرجا خواهد بود.

در سطح نسبی، این استعاره، نابرابری قدرت میان دو نیروی متضاد را نشان می‌دهد. یکی از این نیروها، همچون قدرت بی‌رحم و گسترده‌ای است که در پشت خود، ساختارهایی از فساد و شرارت را جمع کرده و بر همه چیز تسلط دارد. در مقابل، نیروی دیگر، تصویری از ایستادگی و مقاومت در برابر این تهدید است که باوجود ناتوانی نسبی، همچنان با اراده‌ای قوی و امیدوارانه در برابر سلطه می‌ایستد.

به‌طور خلاصه، این جمله با استفاده از استعاره‌های پیچیده و مؤثری، تضاد میان دو نیروی متعارض را به‌گونه‌ای عمیق و چندلایه به‌تصویر می‌کشد. یکی از این نیروها، به‌عنوان نیروی قدرتمند و بی‌رحمی معرفی می‌شود که در پس خود، ساختارهایی از فساد و شرارت را

ایجاد می‌کند؛ نیرویی که در عرصه جهانی در تلاش است تا سلطه و نفوذ خود را گسترش دهد. در مقابل، نیروی دیگر، نماینده‌ای از مقاومت است که با وجود ناتوانی نسبی، با اراده قوی و استوار در برابر این تهدیدها می‌ایستد. این استعاره‌ها براساس مفاهیم نابرابری قدرت و مبارزه در شرایط نامساعد شکل می‌گیرند و درعین حال، بر پایداری در برابر ظلم و فساد تأکید دارند. سرانجام، این تقابل، مفهومی از مبارزه‌ای نابرابر را بیان می‌کند که به‌طور هم‌زمان، سرشار از امید، استقامت و اراده‌ای توقف‌ناپذیر برای تحقق تغییر است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با تمرکز بر نقش استعاره‌های مفهومی در مواضع رهبر جمهوری اسلامی ایران درباره رژیم صهیونیستی پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳، نشان داد که استعاره‌های زبانی، به‌مثابه ابزار بنیادینی در سیاست‌ورزی و گفتمان‌سازی نقش آفرینی می‌کنند. تحلیل سخنان آیت‌الله خامنه‌ای، با تکیه بر نظریه «استعاره مفهومی» لیکاف و جانسون، آشکار کرد که استعاره‌هایی مانند «ذوب شدن رژیم اشغالگر»، «هیولای دیوسیرت»، «جبهه شرارت»، و «طوفان مقاومت»، تنها ابزارهای زبانی نیستند، بلکه ساختارهایی شناختی‌اند که در تولید معنا، شکل‌دهی به هویت‌ها، و ترسیم مرزهای اخلاقی و سیاسی، نقش محوری‌ای دارند. این استعاره‌ها با تلفیق عناصر دینی، اخلاقی، و سیاسی، به بازتعریف «دشمن»، مشروعیت‌بخشی به کنش‌های جبهه مقاومت، و تبیین جایگاه جمهوری اسلامی ایران در نبرد گفتمانی با اسرائیل کمک می‌کنند. به بیان روشن‌تر، رهبر ایران از طریق زبان استعاری، چارچوبی مفهومی برای درک منازعه ارائه می‌دهد که در آن، مقاومت نه تنها یک راهبرد سیاسی، بلکه تجلی یک تعهد دینی و اخلاقی به‌شمار می‌آید. یافته‌های این تحقیق بر اهمیت استعاره در برساختن درک عمومی از منازعه و شکل‌دهی به سیاست‌های مقاومت تأکید دارند. همچنین، روشن می‌کنند که زبان استعاری، با توان تأثیرگذاری بر سطوح ناخودآگاه شناختی مخاطب، می‌تواند به انسجام درونی گفتمان، بسیج سیاسی، و جهت‌دهی به افکار عمومی یاری رساند. این مطالعه با ارائه تحلیلی شناختی-گفتمانی از سخنان رهبر جمهوری اسلامی، چشم‌انداز نوینی به پویایی‌های گفتمانی منازعه ایران و اسرائیل گشوده و ضرورت توجه به زبان به‌مثابه ابزار کنش سیاسی را برجسته کرده است.*

منابع

- اقبال، حدیث؛ فرزین‌راد، رؤیا (۱۳۹۷). تحلیل استعاره‌های شناختی در بیانات دفاعی مقام معظم رهبری. سیاست دفاعی، شماره ۱۰۴، ۱۸۸-۱۵۵.
- بهار، مهرداد (۱۳۹۱). پژوهشی در اساطیر ایران (پاره نخست و پاره دویم). تهران: آگه پورابراهیم، شیرین (۱۳۹۵). استعاره جهاد و پایداری در گفتمان و ایدئولوژی سیاسی رهبر: رویکرد شناختی. ادبیات پایداری، ۸(۱۵)، ۱۴۶-۱۲۷.
- رضوی، سیدایمان و دیگران (۱۴۰۲). کاربرد استعاره مفهومی در علوم شناختی معاصر به مثابه چارچوبی نظری در فهم متون اندیشه سیاسی. روش‌شناسی علوم انسانی، ۲۶(۱۱۴)، ۱۰۵-۹۱.
- مسکوب، شاهرخ (۱۳۹۴). درآمدی بر اساطیر ایران. تهران: فرهنگ جاوید.
- منیری، سیدهاشم؛ اطهری، سیدحسین (۱۴۰۱). استعاره مفهومی «مباحثه، جنگ است» در مناظره‌های تلویزیونی انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰ ایران (براساس نظریه لیکاف-جانسون). پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۷(۲)، ۲۴۱-۲۰۷.

- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Palgrave Macmillan.
- Derrida, J., & Moore, F. C. T. (1974). White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy. *New Literary History*, 6(1), 5-74.
- Feldman, J. A. (2006). *From Molecule to Metaphor: A Neural Theory of Language*. Massachusetts Institute of Technology.
- Grady, J. E. (1992). *Foundations of Meaning: Primary Metaphors and Primary Scenes* (Doctoral Dissertation, University of California).
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2015). *Where Metaphors Come from: Reconsidering Context in Metaphor*. Oxford University Press.
- Lakoff, G. (1991). Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify the Gulf War. *Journal of Urban and Cultural Studies*, 2(1), 59-72.
- Lakoff, G. (1992). The Contemporary Theory of Metaphor. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live by*. University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live by* (2nd ed.). University of Chicago Press.

Lakoff, G., & Turner, M. (1989). *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. University of Chicago Press.

Mio, J. S. (1997). Metaphor and Politics. *Metaphor and Symbol*, 12(2), 113-133.
https://doi.org/10.1207/s15327868ms1202_2

Musolff, A. (2016). *Political Metaphor Analysis: Discourse and Scenarios*. Bloomsbury Publishing.